

ปาฐกถาพิเศษ
“ตามรอยพระยุคลบาท”
โดย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ
ณ โรงแรมดุสิตธานี
วันพุธ ที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๖

ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ผมมีความภูมิใจและยินดีอย่างยิ่งที่ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายได้ให้โอกาสแก่ผมให้มาพูดเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงเป็นที่เทิดทูนและบูชาสูงสุดของพวกเราคนไทยทุกคนในวันนี้ และขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความเอื้อเฟื้อต่อ “มูลนิธิ” พวกเราทุกคนมีความเกี่ยวข้องกับ “มูลนิธิ” นี้ ตั้งความหวังไว้ว่า “มูลนิธิ” จะยังประโยชน์ให้แก่สังคมและเติบโตใหญ่ต่อไป และหวังว่าท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายจะเข้าใจในวัตถุประสงค์ของ “มูลนิธิ” และบอกกล่าวต่อ ๆ กันไป เพื่อ “มูลนิธิ” จะได้เป็นที่รู้จักกว้างขวางยิ่งขึ้น จนถึงระดับนานาชาติ

ผมให้ชื่อเรื่องที่ผมพูดวันนี้ว่า ตามรอยพระยุคลบาท เพราะผมอยากให้ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย ได้ทราบถึงแนวพระราชดำริบางส่วนที่ได้พระราชทานไว้ ณ ที่ต่าง ๆ และรับใส่เกล้าใส่กระหม่อมไปประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดผลต่อตนเองและส่วนรวมต่อไป

ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย คงทราบดีแก่ใจตนเองแล้วว่า ตั้งแต่เสด็จเสวยราชสมบัติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชปณิธานแน่วแน่ในอันที่นำความผาสุกร่มเย็นมาสู่ประเทศชาติและประชาชน ทรงมีพระราชดำริโครงการต่าง ๆ มากมายทั่วราชอาณาจักร เสด็จเยี่ยมราษฎรและทอดพระเนตรโครงการด้วยพระวิริยะอุสาหะโดยสม่ำเสมอ นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณแก่พวกเราคนไทยทุกคนเป็นที่สุด

ก่อนที่ผมจะพูดถึงแนวพระราชดำริบางส่วนตามที่ตั้งใจไว้ ผมใครขอเรียนถึงราชประเพณีสำคัญเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ

ไทยมีคติที่ถือกันเป็นแบบแผนมาแต่โบราณว่า พระมหากษัตริย์ทรงรับพระราชภาระแห่ง “จตุรพิธพาทายาท” คือ ทายาท ๔ อย่างกล่าวคือ

๑. กุลทายาท แปลว่า ทายาทผู้ดำรงสกุล
๒. รัชทายาท แปลว่า ทายาทผู้ดำรงราชสมบัติ
๓. ธรรมทายาท แปลว่า ทายาทผู้ดำรงธรรม
๔. ศาสนทายาท แปลว่า ทายาทผู้ดำรงศาสนา

พระราชภาระทั้งสี่นี้ ฟังดูเผินๆ ดูเหมือนจะเป็นหน้าที่เก่าแก่มิใช่พระราชภาระสำคัญของพระมหากษัตริย์ในยุคปัจจุบันไปเสียแล้ว แต่ความจริงพระราชภาระทั้งหมดทุกข้อยังคงเป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งอยู่ครบถ้วนทุกประการ และเป็นเหตุแท้จริงที่ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยทรงความศักดิ์สิทธิ์และความสูงส่งตลอดมา จึงควรจะได้พิจารณาศึกษาพระราชภาระทั้ง ๔ ประการ ให้ทราบชัดตามความหมายที่กว้างขวางสอดคล้องกับสภาวะปัจจุบัน

๑. กุลทายาท แปลตามศัพท์ คือ ทายาทผู้ดำรงสกุล แต่เมื่อพิจารณาศึกษาตามพระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติอยู่เนื่องนิตย์นั้น จะเห็นชัดว่ามีความหมายกว้างขวางและลึกซึ้งกว่านั้นมาก สกุลที่ทรงดำรงให้ยั่งยืนและมั่นคงนั้น หาใช่เพียงราชสกุลวงศ์มิได้ แท้จริงทรงมุ่งมั่นที่จะดำรง “สกุลไทย” มิให้มีอันต้องเสื่อมสลายด้วยประการใด ๆ ไปต่างหาก ดังที่เราจะศึกษาทราบจากกระแสพระราชดำรัสได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทรงเน้นถึงความเป็นไทยและการธำรงรักษาความเป็นไทย จิตใจ อัจฉริยะ วัฒนธรรม

ประเพณีของไทยนั้นเป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์รักษา เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้สามารถธำรงรักษาชาติ และแผ่นดินไทยไว้ได้ในยุคที่โลกแคบ มีการประชาชาติพันธุ์ วัฒนธรรมประเพณีและลัทธิความเชื่อถือต่างๆ อย่างแพร่หลายมากมายอย่างทุกวันนี้ ขอให้คิดดูเถิดว่า ถ้าเราไม่มีพระประมุขทรงนำธำรงสกุลไทย หรือความเป็นไทยอย่างเหนียวแน่นแล้ว ชาติไทยเราจะมีคามมั่นคงอยู่ได้เพียงนี้หรือไม่

๒. รัชทายาท ตามศัพท์ มิได้แปลว่าทายาทผู้ดำรงราชสมบัติประการเดียวเพราะคำว่า “รัช” นั้นมีความหมายกว้างขวางกว่านั้น คือ หมายถึง ราชสมบัติก็ได้ระบอบปกครองก็ได้ ประเทศราชอาณาจักร จักรวรรดิก็ได้ ดังนั้นหน้าที่รัชทายาทจึงต้องเข้าใจว่าแท้จริง คือ การธำรงรักษาความมั่นคงถาวร ทั้งของระบอบปกครองและเอกราชอธิปไตย อีสรภาพ บูรณภาพ เสถียรภาพของประเทศ ซึ่งความจริงพวกเราชาวไทยก็ได้ทราบ ได้เห็น ได้ประจักษ์กันทั่วหน้าแล้วว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทุ่มเทปฏิบัติในเรื่องนี้มากมายหนักแน่นเพียงใด

๓. ธรรมทายาท ทายาทผู้ดำรงธรรมนั้น ในความหมายที่แคบย่อมมุ่งถึง ทายาทผู้ธำรงรักษา ความถูกต้องและคุณธรรมทั้งหลาย ทั้งสิ้นอันเป็นเครื่องประคับประคองหนุนนำให้เกิดความสงบเรียบร้อย ความปรองดอง และสุขสวัสดิ์ในแผ่นดิน เพราะความถูกต้องและคุณธรรมนั้นอาจป้องกันกำจัดความขัดแย้ง ช่มเหง เอาเปรียบกัน อันเป็นตัวการใหญ่ที่ทำให้เกิดความเสื่อมและความทุกข์เดือดร้อนของแผ่นดินได้ทั้งหมด และพระราชภาระประการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงเพียรพยายามกระทำไม่น้อยกว่าพระราชภาระ ด้านอื่น

๔. ศาสนทายาท การดำรงศาสนานี้มีความหมายชัดเจนอยู่แล้ว ผู้เป็นประมุขของแผ่นดิน จึงต้องมีภาระสำคัญให้ปฏิบัติอีกอย่างหนึ่ง คือ สืบทอดและดำรงศาสนาทั้งปวงไว้ ให้เจริญและมั่นคงในแผ่นดิน

พระราชภาระทั้ง ๔ ประการนี้ พิศเคราะห์ให้ละเอียดจะเห็นชัดว่ามีความผูกพันเกี่ยวเนื่อง และประกอบส่งเสริมกันสนิทแน่นทุกข้อ จะขาดข้อหนึ่งประการใดไปไม่ได้ ทั้งมีเป้าหมายรวมลงไปในสิ่งสูงสุด ประการเดียวกัน คือความมั่นคงและความเจริญของชาติ จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่า พระมหากษัตริย์ของไทยนั้น ไม่ว่าจะเป็นองคใดในยุคสมัยใด แม้แต่ในยุคที่มีได้ทรงใช้อำนาจอธิปไตยด้วยพระองค์เองแล้วก็ตาม ล้วนแต่ทรง มุ่งมั่นแต่จะทำหน้าที่เพื่อความมั่นคงและความเจริญของชาติ ดังนั้น ถ้าหากจะกล่าวว่าพระมหากษัตริย์ของ ไทย ทรงประกอบพระราชกรณียกิจทั้งปวงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของชาติ คงจะไม่ผิด

เป้าหมายของชาติ

ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย คงจะได้ศึกษาและเข้าใจเรื่อง “เป้าหมายของชาติ” ในทางวิชาการ และในแนวทางต่าง ๆ กันมาแล้ว ต่อไปนี้ผมใคร่ขอเชิญชวนไปศึกษาเรื่อง “เป้าหมายของชาติ” ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบ้าง

เป้าหมายของชาติตามแนวพระราชดำรินั้น เท่าที่ศึกษาวิเคราะห์จากพระราชกรณียกิจที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทรงปฏิบัติมาตลอดเวลานานปี เห็นว่ามีเป้าหมายสำคัญอยู่ ๒ ประการ คือ **ความมั่นคงของชาติ** กับ **ความเจริญก้าวหน้า** ทรงมีพระราชดำรัสว่า ถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่งไป ชาติไทยก็ จะอยู่ไม่ได้ จะต้องสูญเสียหรือถูกกลืนเป็นชาติอื่นไปในที่สุด

ความมั่นคงของชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงไว้แน่ชัดว่า ความมั่นคงของชาติประกอบด้วย องค์ประกอบใหญ่ ๓ ประการ คือ

๑. เอกราช อธิปไตย อีสรภาพ และความเป็นปึกแผ่น

๒. ความสงบเรียบร้อยในแผ่นดิน

๓. ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชน

องค์ประกอบทั้ง ๓ นี้ จะต้องประกอบพร้อมกันทุกส่วน ถ้าขาดตกหรือบกพร่องในส่วนใดส่วนหนึ่งไป ความมั่นคงก็จะถูกระทบกระเทือน ดังนั้น จึงต้องธำรงองค์ประกอบทุกส่วนไว้ให้ครบถ้วน องค์ประกอบแรกจะรักษาไว้ให้สมบูรณ์ได้จะต้องมีการป้องกันประเทศที่เข้มแข็ง หมายความว่าจะต้องมีกองทัพที่ดี และมีกำลังเข้มแข็งพอเพียงที่จะปฏิบัติการทั้งในด้านการยุทธและด้านการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ กับทั้งต้องมีการบริหารงานแผ่นดินที่เอื้ออำนวยแก่ปฏิบัติการป้องกันประเทศด้วย **องค์ประกอบที่ ๒** นั้น ขึ้นอยู่กับพื้นฐานที่มั่นคงทางด้านกฎหมาย คือมีระบบกฎหมายที่มีประสิทธิภาพสามารถจะอำนวยความสะดวกยุติธรรมเที่ยงตรงให้แก่ประชาชนทุกคนได้ทั่วถึง โดยเสมอหน้า ประสมประสานกับการบริหารงานแผ่นดินที่มีศักยภาพเต็มเปี่ยม ส่วน**องค์ประกอบที่ ๓** นั้น ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน คือ ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศต้องมีความพอมีพอกินไม่ขัดสนขาดแคลน ทั้งได้รับการปกป้องรักษาจากผู้บริหารบ้านเมืองมิให้ต้องประสบความเดือนร้อนลำบากเพราะความเอารัดเอาเปรียบและข่มเหงคิดร้ายต่าง ๆ

ความเจริญก้าวหน้า

เป้าหมายของชาติอีกประการหนึ่งนอกจาก**ความมั่นคงของชาติ** ได้แก่ **ความเจริญก้าวหน้า** กล่าวเฉพาะความเจริญก้าวหน้าอาจสรุปแนวทางสร้าง**ความเจริญก้าวหน้า**ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำไว้ได้เป็น ๒ ประการ คือ **การพัฒนา** และ **การป้องกันประเทศ**

การพัฒนานั้นมีประเด็นสำคัญที่ทรงกระทำ และแนะนำให้กระทำอยู่ว่า **“การพัฒนาไม่ใช่การทำให้เกิดความก้าวหน้าแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องทำให้เกิดความมั่นคงด้วย”** นั้นหมายความว่าเป้าหมายของการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ คือ การพัฒนาเพื่อให้บรรลุถึงความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาตินั่นเอง กล่าวคือ เมื่อประเทศชาติมีความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้า ประชาชนในชาติก็จะมี**ความมั่นคงปลอดภัย** มีความเจริญและความสุขตามไปด้วย เห็นได้ว่าความหมายของการพัฒนาที่ทรงมุ่งหมาย สะท้อนไปถึงเป้าหมายของชาติ คือ **ความมั่นคงของชาติ** ที่กล่าวแล้วข้างต้นด้วย จึงเท่ากับเป็นการย้ำว่าการพัฒนามิใช่เป็นกิจการเพื่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหากเป็นกิจการเพื่อประเทศชาติและประชาชนโดยส่วนรวมแท้ๆ

จุดหมายที่จะต้องพัฒนานั้นก็มีทั้งด้านตัวบุคคลและด้านวัตถุ ซึ่งทรงแสดงหลักเกณฑ์ว่าการพัฒนาทั้งสองด้านนี้จะต้องเกี่ยวเกาะเกี่ยวพัน อาศัยซึ่งกันและกัน ไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ การพัฒนาด้านจิตใจเกี่ยวข้องโดยตรงกับศิลปะ ศีลธรรม จรรยาของคน ในขณะที่การพัฒนาด้านวัตถุเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ จุดสำคัญที่ควรจะได้สังเกตศึกษาก็คือ การที่ทรงอธิบายเน้นว่า วิทยาศาสตร์กับศีลธรรม หรือจิตใจกับวัตถุนั้น แท้จริงแล้วล้วนมีจุดร่วมที่เหมือนกัน นั่นคือ **“ความจริงแท้”** แนวพระราชดำรินี้แสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยึดหลัก **“ความจริงแท้”** ของสิ่งต่างๆ เป็นจุดเริ่มต้นของการคิดและการวิเคราะห์วิจารณ์ มิใช่จะคิดจะวิเคราะห์จากการคิดนึกหรือจินตนาการ โดยไม่อาศัยมูลฐานของความเป็นจริงมารับ การกำหนดให้ **“ความจริงแท้”** เป็นปัจจัยเครื่องวินิจฉัยตัดสินความถูกผิดนี้ เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงแนวพระราชดำริที่เป็นวิทยาศาสตร์ และสอดคล้องกับระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ อีกประการหนึ่งยังทรงชี้ให้เห็นด้วยว่าการพัฒนาทั้งด้านจิตใจและด้านวัตถุ นอกจากจะนำมาซึ่ง**ความเจริญก้าวหน้า**แล้ว ยังมีส่วนช่วยในการป้องกันประเทศ ทำให้เกิด**ความมั่นคง**แก่ชาติบ้านเมืองด้วย เพราะเหตุว่า **“ถ้าทำให้เราเร่งรัดพัฒนาซึ่งเป็นงานสำคัญเสียไปก็เท่ากับพินรว้ทั้ง ทำให้ศัตรูเข้ามาในบ้านได้**

ทำให้บ้านเมืองล่มจมได้ เราไม่มีสิทธิ์เลยที่จะทำให้การเร่งรัดพัฒนาล้มไป ผู้ใดทำให้การพัฒนาต่างๆ ไป ล้มลงมา ผู้นั้นเป็นผู้ทรยศ”

ส่วนการป้องกันประเทศ อันเป็นปัจจัยอำนวยโอกาสให้ดำเนินงานพัฒนาได้โดยสวัสดิคตินั้น ทรงเน้นว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของทหารกับผู้บริหารงานแผ่นดิน ผู้จะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องและเกื้อกูล ส่งเสริมกัน ด้วยความรู้ความสามารถ และความรู้สำนึกถึงซึ่งในความเป็นไทย และความสามัคคีเป็นเอกภาพ ของประชาชนไทย เพราะหาไม่อาจนำพาประเทศชาติไปสู่ความสูญเสยอิสรภาพอธิปไตยได้

ปัจจัยของการดำเนินสู่เป้าหมายของชาติ

นอกจากเป้าหมายของชาติแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังได้ทรงแสดงปัจจัยที่ส่งเสริม ให้สามารถดำเนินไปถึงเป้าหมายไว้ชัดเจนว่า ได้แก่ หลักวิชาอย่างหนึ่ง กับตัวบุคคลที่มีคุณภาพและความสามารถ สมควรจะได้รับภาระประกอบการเรียนอีกอย่างหนึ่ง

ปัจจัยส่วนแรก คือ **หลักวิชา** นั้น ได้แก่ วิชาการทุกสาขาทั้งที่เป็น “ศาสตร์” และเป็น “วิทยา” รวมถึงบรรดาเทคโนโลยีทั้งปวงที่ทรงประสิทธิภาพแท้จริงสำหรับนำมาใช้ประกอบการ นอกจากนี้ยังมีหลักวิชาด้านจริยธรรมและคุณธรรม อันมาจากบทบัญญัติและคำสอนทางศาสนา ซึ่งเป็นหลักวิชาการสำคัญ สำหรับฝึกอบรมความคิดจิตใจให้บุคคลเป็นสุจริต มีจิตตั้งมั่น และมีปัญญารู้เหตุผลความผิดชอบชั่วดีด้วย ปัจจัยส่วนนี้ถือว่าเป็นส่วนเหตุที่ทำให้เกิดปัจจัยส่วนที่สอง คือ **ตัวบุคคล** ที่มีความฉลาดสามารถแก่การงานต่อไป

ตัวบุคคล ที่มีคุณภาพควรแก่การงานนั้น อย่างน้อยจะต้องมีคุณภาพพร้อม ๒ อย่าง คือ **ต้องมีความฉลาด ความสามารถในการทำงาน และต้องมีความเป็นไทยพร้อมมูลในตัว**

ความฉลาดสามารถในการทำงานนั้น ได้แก่

๑. **เข้าใจชัดในความหมายของการทำงาน** ว่าการทำงานคือการสร้างความก้าวหน้าผาสุก และความมั่นคงให้แก่ตนเอง แก่ส่วนรวม ทั้งสองอย่าง มิใช่อย่างหนึ่งอย่างใดแต่อย่างเดียว

๒. **มีหลักการที่ถูกต้องเที่ยงตรงในการทำงาน** คือ

๒.๑ ทำงานให้จริง ให้ถูก ให้ตรง ให้ตลอด

๒.๒ คิดพิจารณาด้วยความรู้และความฉลาดให้เห็นกระจ่างถึงสาระและประโยชน์แท้จริงของงานที่ทำ

๒.๓ ระวังสิ่งอื่น ๆ ที่มีใช้สาระและเป้าหมายของงานที่ทำให้ได้แล้ว ตั้งหน้ากระทำงานที่เป็นเป้าหมายให้ดีที่สุดจนสำเร็จ

๒.๔ ขณะทำงานต้องควบคุมภายในให้สงบ และหนักแน่นมั่นคง ให้มีสติรู้ตัว ไม่ประมาทมักง่าย และหวั่นไหวฟุ้งซ่าน

๓. **มีวิธีทำงานที่แยบคาย** คือ

๓.๑ ศึกษาขอบเขตความมุ่งหมายของงาน ตลอดจนสภาพการณ์แวดล้อมให้แจ่มแจ้งทั่วถึงเป็นเบื้องต้นก่อนเสมอ เพื่อจักได้ทราบชัดว่าจะวางโครงการ วางขั้นตอน และวิธีปฏิบัติงานได้ถูกต้อง

๓.๒ ใช้ความคิด และแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้ร่วมงานโดยสม่ำเสมอเป็นปกติ

๓.๓ ตั้งใจแน่วแน่อยู่ตลอดเวลา ที่จะปรับปรุงตนเอง ตลอดจนวิธีการและกลไกการปฏิบัติให้บริบูรณ์ขึ้น

๓.๔ ไม่ละเลยที่จะบำรุงและสร้างเสริมพลังศรัทธาความเชื่อมั่น พลังความเพียร
ความมีสติ และปัญญาความรู้ อันเป็นพลังสำหรับการทำงานไว้ให้สมบูรณ์พร้อม

๔. มีปัจจัยพื้นฐานของนักปฏิบัติงานครบถ้วน คือ มีความตั้งใจจริง ความอดทน ความ
อุตสาหะ ความซื่อตรง ความเห็นใจถ้อยทีถ้อยอาศัยกันความเมตตามุ่งมั่นเจริญต่อกัน ความสะอาดสุจริต
และความรู้รักสามัคคี คุณภาพประการที่สองของนักปฏิบัติการ คือ ความเป็นไทยพร้อมมูลในตัวนั้น กล่าว
สั้น ๆ ได้แก่

๑. มีความจงรักภักดี รู้คุณ และยึดมั่นในชาติบ้านเมือง
๒. มีศาสนา ยึดมั่นในความสุจริต จริตใจ เหตุผล ความถูกต้อง และธรรมจริยา
๓. ยกย่องและถนอมรักษาศิลปวัฒนธรรม ขนบประเพณี และภาษาของตนเอง
๔. รักเผ่าพันธุ์ พกพ้อง อิศรภาพ และบ้านเกิดเมืองนอน
๕. มีความเมตตา เอื้อเฟื้อกันและกัน
๖. มีความกล้าหาญ เข้มแข็ง และอดทน
๗. มีความสามัคคีเป็นเอกภาพ เพราะมีความคิดเห็นและจุดมุ่งหมายในชีวิตเสมอ
เหมือนกัน คือ มุ่งถึงประโยชน์ ความเจริญ ความมั่นคงของชาติเป็นสำคัญ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีที่สุด

สารัตถะทั้งหมดที่นำมาเสนอนี้ ได้มาจากการศึกษาวิเคราะห์สรรพกรณียกิจ พระราชกรณีย
วัตร และกระแสพระบรมราโชวาทแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงประพฤติปฏิบัติเป็นปกติ
สม่ำเสมอตลอดเวลาว่า ๔๐ ปี จึงน่าจะลงความเห็นได้ว่า

๑. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชปณิธานแน่วแน่ มั่นคงในการจรรโลง
และพัฒนาชาติไทย

๒. แนวคิดและแนวปฏิบัติที่ทรงใช้ เป็นแนวทางของพระองค์เองที่ได้ทรงปฏิบัติทดลอง
และปรับปรุง จนเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า คือแนวทางที่ถูกต้องมีประสิทธิภาพเต็มเปี่ยม ซึ่งแม้ทั่วโลกก็
ยอมรับนับถือ

๓. ทรงเป็นนักปฏิบัติงานที่เยี่ยมยอดหาผู้เสมอเหมือนมิได้ และเป็นแบบอย่างอันเลิศ
สำหรับประชาชนคนไทยทุกคน และแม้กระทั่งชาวโลกจะยึดถือปฏิบัติตาม

เพราะฉะนั้น จึงเห็นว่า ทุกคนโชคที่ได้มีพระมหากษัตริย์ผู้ประเสริฐเป็นพระประมุข
สมควรอย่างยิ่งที่จะสนใจศึกษาพระราชกรณียกิจของพระองค์ท่านให้ถ่องแท้ และน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติ
ด้วยตนเองเป็นการเจริญรอยตามพระยุคลบาท เชื่อว่าเมื่อเจริญรอยตามพระยุคลบาทแล้ว ทุกท่านจะสามารถ
ก้าวถึงความสุข ความเจริญ และความดีทุกประการสมปรารถนา และจะสามารถนำพาประเทศชาติอันเป็นที่
รักให้บรรลุถึงเป้าหมายอันสูงสุดได้ทันตาเห็น

ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายครับ ผมมั่นใจว่า การพูดของผมในวันนี้ จะทำให้ท่านผู้มีเกียรติได้
มองเห็นและซาบซึ้งในแนวพระราชดำริ และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณโดยทั่วกัน

สุดท้ายนี้ ผมใคร่ขอเชิญชวนท่านทั้งหลายได้น้อมจิตถวายพระพรชัยแก่พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ขอให้ทั้งสองพระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

ขอบคุณ
